

SALVADOR FELIU

Josep Martínez Bisbal. *In memoriam*

SEMBLA QUE HI HAJA UN PARANY que cal esquivar quan s'escriu una necrològica; consisteix en la temptació que l'autor sent de fer-se notar; l'única presència hauria de ser la del difunt que, com es obvi, no pot ja escriure i per tant es torna quasi inevitable que algun tret del qui escriu es faça present. D'altra banda, el fet que calga evitar al màxim el protagonisme del signant de la semblança no pot arribar a l'extrem de desitjar que aquesta estiga redactada per alguna cosa semblant a una màquina, o a Google que, si és cert que garantiria un grau màxim d'objectivitat proper a l'asèsia, també faria uniformes tots els obituaris, que es distingirien uns d'altres de manera merament quantitativa. Tornem enrere doncs i acceptem allò que va escriure Lope de Vega, “en mi vida me he visto en tanto aprieto”, quan l'obligaren a escriure un sonet per encàrrec. Acceptant la impossibilitat de la desaparició absoluta de l'autor, tractaré que la meua intervenció es limite a trobar l'angle, la il·luminació i la perspectiva més adients. I confie que la força del model del retrat és tal que m'ho posarà fàcil.

Josep Martínez Bisbal va morir el proppassat 7 de novembre, als setanta anys; havia nascut a Catadau on visqué quasi sempre i on ha deixat rastre de dedicació i participació pública sense estalviar-se mals de cap; em consta que els seus esforços han estat reconeguts fins i tot per alguns del seus adversaris polítics —pels amics no cal ni dir-ho— i escric el terme “adversaris” perquè se'm fa ben difícil d'imaginar un enemic d'en Pep.

Fa pocs dies se n'ha anat un home normal —no ha de confondre's normal amb freqüent—, un humanista en el sentit ple de la paraula, algú que entenia el compromís amb el món a partir del seu propi nucli vital, del seu entorn, de la seua circumstància, dedicant-hi tot el seu treball sense escatimar esforços i sempre a la recerca de la unitat, sense excloure ningú, de l'aproximació. Si l'amor és el sentiment de la proximitat i l'odi ho és de la distància, l'amor pot ser el qualificatiu de la seua actitud. D'amor, n'anava sobrat; distin-

gia perfectament les persones de les opinions i sempre preservava les persones amb les quals discrepava.

Era discret, molt discret, fins i tot als moments dels quals havia de ser inevitablement protagonista: es sabia u de tants i, allà on molts trauen pit i tracten de fer-se notar ell es limitava a dur a terme la seua funció i ho feia sense estridències, sense soroll, amb una discreció total, tant és així que de vegades calia fixar-se bé o hi havia el perill d'adonar-se del seu paper, de la seua importància, quan la circumstància havia passat ja. Pel que sé, l'única situació en què feia explícita la necessitat d'una actitud semblant era a classe; sabia donar relleu als textos, als alumnes, als autors que explicava, fent-se un pas enrere, quedant-se a un segon plànol, manifestant-se com un instrument necessari però no mai protagonista. El mateix passava a les negociacions que l'ocuparen en temps ben moguts de la Universitat, quan va ser Vicerector d'Estudis. L'home prudent no pot ensenyar prudència, només manifestar-la. Ho deia Aristòtil i ho deia un gran amic seu del passat, Montaigne, al qui va explicar en diversos cursos i del qui era lector assidu.

La seua manifestació de respecte sincer a les persones no impedia que defensara amb fermesa les seues conviccions. Un exemple servirà, espere, per il·lustrar el que dic. Tothom que visca per aquestes terres i estiga mínimament situat sap el soroll que provoquen els debats sovint artificials a propòsit de la llengua. Sóc incapaç d'imaginar-me'l participant en una discussió; el valencià era la seua llengua i la manera de demostrar-ho era parlant-la i escrivint-la de manera natural i correcta, sense altres restriccions que la dificultat de l'interlocutor per entendre-la. Senzillament, estimava la llengua materna i la defensava practicant-la a la vida quotidiana i a la institucional. Una prova més del fet que la prudència és pràctica, és saber estar-hi.

I això ve de fabrica; malauradament és un do ben escàs; qui el disfruta, posseeix consciència dels seus propis límits. En Pep la tenia i per això no acceptava determinades responsabilitats acadèmiques i no acadèmiques, o dimitia quan entenia que no podria dur-les a terme com calia; la seua renúncia o la dimissió si era el cas, tenien un segell de normalitat que en tantes ocasions es troba a faltar, com si renunciar o dimitir haguera de ser un acte que mereix un reconeixement reverencial. Ell deixava el lloc sense soroll i mai no aprofitava el comiat per cridar l'atenció.

Treballava, complia sempre amb la seua professió. Va ser professor a l'Escola de Magisteri de la Universitat de València. Abans, molt jove, havia exercit com a mestre d'escola (dels seus estudis i de l'etapa de Professor de l'escola "Normal" de Magisteri va quedar-li sempre la preocupació pedagògica que va manifestar en publicacions). Quan una reforma de la legislació educativa va decidir que els Professors Titulars d'Escoles Universitàries havien de triar un

departament de Facultat per adscriure-s'hi, ell es va decidir pel Departament de Filosofia i aleshores va dedicar-se també a la Tesi Doctoral que li permetria convertir-se en Professor Titular d'Universitat a la facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació. Per poder realitzar la tesi va aprendre l'italià i va fer una estada d'investigació a l'Institut d'Estudis Viquians, a Nàpols, i no amagaré que allà va deixar un grup de bons amics. Fins i tot després de jubilar-se continuà dedicat al tema de la tesi, a Vico, treballant en la traducció de la *Scienza Nuova* de l'autor italià. Va participar en projectes d'investigació i mantingué contactes amb la Universitat Federico II de Nàpols. No cal preocupar-se massa pel capítol de les publicacions; es poden trobar a internet; la filosofia de la història al voltant de Vico i la filosofia de l'exili espanyol foren altres temes sobre els que va publicar. Sense entrar en més detalls —no cal, pense— és imprescindible posar de relleu la plena dedicació i responsabilitat amb què afrontava cadascuna de les facetes de la seua professió. Això, una altra vegada, el feia ser normal, que no freqüent; afegits importants són la participació en comissions de la universitat i l'època de Vicerector d'Estudis, on va haver de negociar nombroses reformes.

Políticament era un home d'esquerres, el que per a ell volia dir tenir la convicció que la justícia ha de ser universal, que allò públic exigeix sacrifici d'un bon tros de vida personal, que cal implicar-se en causes que milloren la vida col·lectiva —si es pensa, com ell, que és imprescindible tractar de reduir l'escandalosa distància entre immensa riquesa i misèria no menys gran—, que tenim responsabilitats pel que fa a la vida al nostre planeta; era també nacionalista i crec que puc dir sense enganyar-me que ho era perquè entenia que la lluita social i política ha de plantejar-se des d'allà on es viu, a partir de la concepció del món que s'ha heretat i que cal anar millorant i estenent. Com a bon filòsof, no era creient.

El que he escrit és sens dubte parcial i ho és en els dos sentits de la paraula. He gaudit del privilegi de la seua amistat al llarg de molts anys i amb ell, u —almenys si aquest u soc jo— no pot ser imparcial. Parcial, també necessàriament, en l'altre sentit: falten moltes coses que podrien dir Lola, la seua dona, Rosa, la seua germana, els seus nebots dels qui tant parlava, o els seus alumnes, o els seus companys de feina o de lluita, o els seus amics de tot arreu. Si el laïcisme tingués un santoral, ell hi seria. Era un sant laic o, si es vol, un humanista.

